

pova čovekove egzistencije i sudbine, njegove slobode i neslobode, iskazana, kako to i mora situacijama. Umesno je u *Pevanjima na viru* naglasiti tu kataloizaciju jednostavnih, osnovnih arhetipalnih situacija. Tim više štovi ova plakata, očito je, nosi *Jungovsko intelektualno iskustvo*. Svetlucanje mitskih, totemskih dubina, bunani kolektivnog mesavnog, podvesnog totemskog čoveka suočenog sa životnim situacijama identičnim našim /odnosno obnuto/ — sve to je bila Pavlovićeva osnova za čitanje poruka koje emituju Glave Lepenskog vira.

Susret s kamenim figurama Lepenskog vira, sa samim lokalitetom, susret s »Muzom Arheologije«, ima prvorazredni pesnički smisao za Miodraga Pavlovića. Jer, sve je tu u slutnjama, u imaginativnoj sferi, u vizijama, i sve tje tu otvoreno mašti, iskustvu, snovidovnom, inacionalnom, projektovanju i mešanju udaljenih vremenskih planova, ali sve se tu i te kako tiče čoveka i njegovog mesta pod teretom nebeskog stuba, čovekove sudbine u svetu, ali i u svakodnevnici, čovekovog mesta u jednoj vrsti kulture, te kulture među drugim u prostoru i vremenu. U stvari, međe je rečeno: Miodrag Pavlović je »pesnik kulture«, misli se prevažno na sadržaj koji tom pojmu daje moderna antropologija. Biti »pesnik kulture« podrazumeva zaista izvesnu intelektualnu motivaciju i antropološka usmerenja. Kultura nije samo okvir u kojem čovek ostvaruje svoju sudbinu, nego njegoa suština, dah, disanje, ono što on dograđuje, ali i što njega određuje. Prodavanjem u druge kulture i drugih u našu — šire se rasponi ljudskosti, ne samo u smislu svesti i iskustva, nego i kao populacija za budućnost, kao oslonac za sadašnju orijentaciju.

Tri vrste pevanja čine Pavlovićevu knjigu o lepenskom čoveku kraj brze dunavske vode. *Prvo pevanje* tiče se prirode čovekove, njegovog odnosa prema totemskom objektu, reci, svetu, ženi, žrtvenoj životinji, svešteniku, božanstvu vode, prema smrti, nesreći, bolu, mirznji. Tu su obredi, rituali, svečanosti, misterije. Postoje moći van ljudi, ali nad njima, čudne, neuhvatljive, kojima je nemoguće vladati o božanskim moćima, o religijskom životu Lepenca. U *drugom pevanju* Lepenc se bavi svojom dušom, verovanjima, moralnim međumicama, metafizičkim opasnostima. To su saznanja o dobru i zlu, o telu i duhu, odnosno o senci i svetlosti, o sećanjima na lepši prošli život, kad je sve bilo /Panonsko/ more, o novim rečima i njihovom opasnom slishu koji se potvrđuje životom, o senkama,

pretnji, mrtvima, kumiru. U *trećem pevanju* reč je o svetu vidljivom, ogromnom, nesaznanom, o nesumnjivim pojavama koje okružuju Lepenca, o realnoj opasnosti spolja, o stvarnim neprijateljima, stvarnim istinama i stvarnim tajnama.

Dakle, u brojno izjednačenim trimu delovima knjige /u prvom osam pesama, u drugom i trećem delu knjige po devet/ tvornac kamenih glava Lepenskog vira *iznutra posmatran*, nalazi se a/ prema religiji i božanstvu, b/ duši, verovanjima i moralnim međumicama i c/ stvarnom životu. Time je utvrđena i izvesna homolognost ove kulture s onom koju živimo, odnosno time je potvrđena mogućnost i potreba da se ostvari poetska komunikacija s lepenskom civilizacijom.

Črteži Marija Maskarelija, te stilizacije ljudskih glava-niba, ilustruju sigurnim i ležernim potezima upućenost u svet i komunikaciju lepenskih kamenih figura, a to je ono što se saobrazava sa značenjima Pavlovićevih pevanja na viru.

Trinaesta knjiga pesama Miodraga Pavlovića drži se diskurzivnog, slobodnog stihla, samo s jednom mimom, stihla intoniranog tako da izuzetno lakko i vešto izdvaja i naglašava grafičkim redom određene smislaone celine izrečene kao konstatacije, s prosečno oko trinaest redova u pesmi.

U Pavlovićevom bogatom i izuzetnom, vrednošću i značenjem, pesničkom delu, *Pevanja na viru* su srećni ishod pesnikove doslednosti »mleku iskonu«, ali na jedan nov, uzbuđljiv, kvalitativno drukčiji način. Poezija inspirisana Muzom Arheologije, na granici antropologije, jungovskih intelektualnih preokupacija, kao neprekidni proces antropomorfizacije — *Pevanja na viru* su dokaz nasušne pesnikove potrebe da se probija kroz vreme, da ostvaruje komunikaciju između različitih, vrlo udaljenih civilizacija i kultura, da traža za arhetipovima koji čine čoveka i ljudskost, sve u nadi da bi to moglo da obogati duhovni svet i današnjeg čoveka. Sigurno je da Miodrag Pavlović uspeva u tome. U miznici toga poetskog bogatstva zapamtimo iz *Pevanja na viru* pesme: *Glava, Početak obreda, Dva puta, Reči*. Bliska nam je po nečemu i *Svadb*. A Pavlović ne bi bio aleksandrijski pesnik kada ma se bi svojim intelektualnim memoriom i traganjem obradovao i mimo, i pored poezije. Mislimo na epiloški, dragocen za razumevanje ove knjige, već spomenuti esej *Lepenski vir, iznutra*. Citirali smo jedan njegov deo u početku. Treba ga još jednom pročitati da bismo provenili i ove redove.

Enad Kecmanović: »IDEOLOGIJA I ISTINA«

Prilog marskističkoj valorizaciji teorije konvergencije

»Mladost«, Beograd, 1977.

Piše: Dragan Koković

Naslov i podnaslov knjige N. Kecmanovića nam u potpunosti označava putokaz i okvire njegovih teorijskih analiza. Osnovna tema je teorija konvergencije, tačnije ideološke kontroverze, ili, opet, apoloģija u čijoj se službi nalaze pojedini zastupnici ovih ideja. Ambicija istraživanja, kako naglašava i sam autor sastojala se u tome »da elaborira jednu humanistički orijentisanu knitiiku građanskog svijeta odnosno savremenih oblika etatičkog kapitalizma i etatičkog socijalizma«, uz oslonjanje na metode »kriitičke teorije društva«.

Teorija konvergencije polazi od »susreta svetova«, odnosno od pretpostavke da se kapitalističko i socijalističko društvo sve više približavaju jedno drugom. Faktor tog objedinjavanja je ekonomski rast, tehnika, odnosno naučno tehnička revolucija, a to dovodi do stvaranja jednog načina života u socijalizmu i kapitalizmu.

Na izvestan način, teorija konvergencije je »zavodljiva« — konstatauje Kecmanović i, moglo bi se reći, da »u mnogome pogada istinu do god se kreće na nivou deskriptivne fenomenalnih zbivanja, pa čak i kod izvođenja zaključaka srednje dubne opštosti, ali isto tako da ne uspeva u dijagnozi mekih fundamentalnih tokova realnosti«.

Pojam konvergencije vodi poneklo iz biologije i označava razvoj sličnosti telesne građe u funkciji određenih vrsta na bazi istovetnih životnih uslova.

Drugi odeljak je posvećen pojmu konvergencije i osnovnim orijentacijama unutar teorije konvergencije. Autor stoji na stanovitu da se u mnogim tekstovima pojedinih teoretičara za koje se drži da su »konvergencioniisti« ne nalaze ni približno itoliko konceptualno razvijene i metodološki utemeljene ideje o približavanju, pa zato treba biti oprezan prilikom upotrebe reči teorija konvergencije jer je veoma teško uspostaviti čvrstu vezu između koncepcija.

U nastavku knjige Kecmanović raspravlja o »konzervativnoj, građanskoj teoriji konvergencije« za koju kaže da polazi od apologetske afirmacije buržoarskog društveno ekonomskog poretka. Ona polazi od jednosmernog i jednostranog Istoka i Zapada i autor se spravam pita koliko je u ovačkoj situaciji uopšte opravdano govoriti, odnosno koliko je »primjeran termin konvergencija«. U ovom

odeljku šira pažnja je posvećena koncepciji menadžerskog društva Džemsa Bemhajma i teoriji ekonomskog stadija i rasta Volta Rostova. Takođe se govoni o nekim predstavnicima teorije o postindustrijskom društvu /Herman Kan/ i teoriji o kraju ideologije /Danijel Bel/ i Sejmor Lipset./ Naravno da kritička analiza ovih teorija nije izostala. Za teoriju o kraju ideologije Kecmanović kaže »da je riječ o tipično liberalno kapitalističkoj svesti i inspiraciji, koja u tržišnoj kompetenciji mnoštva privrednih i političkih subjekata vidi fundamentalnu pretpostavku demokracije«.

U nastavku autor raspravlja o industrijskom društvu pluralističkog tipa čiji je predstavnik R. Aron za koga se kaže da je jedan od najotvorenijih i majeksplicitnijih i najpoznatijih zagovornika teorije konvergencije.

U četvrtog glavi raspravlja se o *kriitičkoj građanskoj teoriji konvergencije*. Velika pažnja posvećena je tehnolostrukturni i korporativnom društvu, odnosno teorijama koje zastupa Dž. K. Galbrajt. Podvignavajući kritički meke njegove ključne stavove /optimalni ekonomski rast, radana motivacija, tehnostrukture itd./ u istom odeljku govori se i o koncepcijama M. Diveržea.

Posebno poglavlje posvećeno je *dogmatskoj marksističkoj teoriji konvergencije* koja se po mišljenju autora odlikuje krajnjom nekritičnošću prema iskustvima prve socijalističke revolucije i koja po logici izvoza univerzalno primenljivo jedinstveno modela puta u socijalizam očekuje i da preostali dio svijeta, uključujući i razvijeni Zapad, krene istim stopama. Najčešće su protagonisti ove teorije teoretičari iz SSR-a i Istočnih zemalja.

Šesta glava nosi naslov *Šta je građansko u savremenom državnom kapitalizmu i državnom socijalizmu* u sedmom poglavlju se govoni *O izvorima krize građanske svijesti*.

Na kraju u osmoj glavi data je sinteza odnosno kritika teorije konvergencije i polukšaj marksističke interpretacije fenomena konvergencije.

Tu se naglašava da je sa teorijom konvergencije tesno povezana koncepcija »deideologizacije« čija se suština sastoji u stavu da u epohi naučno tehničke revolucije uloga ideologije postepeno odumire /teorija o kraju ideologije/. Međutim, treba naglasiti da teorije o kraju ideologije nisu moda ili »izmišljotine« mekih teoretičara, već promišljene ideološke koncepcije koje imaju klasne i gnoseološke korene. A te kontroverze Kecmanović je upravo razjasnio u ovoj svojoj knjizi.

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

urediui: lazar bojančević, milan dunderški, slavko gorić, vićazoslav hronjec, dragan koković i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: janoš banjai, bosiljka bojanić, cvetan dimovski, nedeljko terzić, lazar elhart, ksenija maricki gadanski, slavko mišković, julijana palfi, jordan pešić, jožef ric, milan stanić (predsednik), jovan zivlak i pero zubac / izdaje nip dnevnik, our »redakcija dnevnika«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31. / direktor jovan vilovac / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine / časopis finansira SIZ kulture SAP vojvodine / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretplata 100 dinara, / ustanovstvo dvostruko / žiro račun 65700-601-11971 nip dnevnik, our »redakcija dnevnika«, sa naznakom za »polja« / lektor zorica stojanović / štampa »prosveta« novi sad, stevana sremca 13. / na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.